

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת סוטה

תוכן

- הלכה למעשה.....2
- א. לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ואם נשא ... יוציא וכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס 2
- הלכתא למשיחא.....5
- ב. והרובא שנשא עקרה וזקינה ואין לו אשה ובנים מעיקרא לא שותה ולא נוטלת כתובה 6
- ג. המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו ומשכנסה נסתרה או שותה או לא נוטלת כתובה 6
- ד. מעוברת ומינקת עצמו או שותה או לא נוטלת כתובה 6
- ה. הרובא שנשא עקרה וזקינה ויש לו אשה ובנים או שותה או לא נוטלת כתובה 7
- ו. אשת ממזר לממזר ואשת נתין לנתין ואשת גר ועבד משוחרר ... או שותה או לא נוטלת כתובה 7
- ז. ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח נקבות יולדת זכרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים 7
- ח. ומותרת לבעלה ... במתנוונה דרך אברים 8
- ט. אשת פרים שותה ... והאי לאו בר הכי הוא קא משמע לן 9
- הלכה למעשה.....9
- י. חוץ מן הקטן ... שחוף ... עובד כוכבים מקנין על ידו 10
- יא. ופוסל בתרומה ... לעובד כוכבים ועבד שבאו על הכהנת ועל הלוייה ועל בת ישראל שפסלוה 10
- יב. דאין זנות בבהמה 11
- יג. לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב וגו' ותניא אתנן כלב ומחיר זונה מותרין 12
- הלכתא למשיחא.....14
- יד. פרט לשקינא לה דרך אברים 14
- הלכה למעשה.....14
- טו. העראה זו הכנסת עטרה אבל נשיקה ולא כלום היא 15

דף כו.

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

הלכה למעשה

א. לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ואם נשא ... יוציא וכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס

כבר התבאר במסכת יבמות דף מב: שגזרו חז"ל שלא ישא אדם ולא יקדש מעוברת חבירו, ולא מינקת חבירו¹, עד שיהיה לולד כ"ד חדשים שהוא הזמן הרגיל להנקת התינוק, חוץ מיום שנולד בו ויום שנתקדשה בו, משום סכנת הולד², מפני שירדו חכמים לדעתן של נשים שבהולות לינשא לאיש ואם נתירנה להנשא קודם הזמן הזה תעשה כל מצדקי לגמול הולד שלא בעונתו³, ויבא הולד לידי סכנה. וגם אם תנשא שמא תתעבר ויקולקל החלב שלה ותגמול הולד שלא בזמנו ויבא לידי סכנה⁴ לפיכך סגרו עליה הדרך שלא תחשוב מחשבות איש אחר ותניק הולד בתקונו, וגזרו על מעוברת משום מניקה, שהרי סופה להיות מניקה לבשתלד.

עבר ונשא מעוברת או מינקת חבירו בתוך כ"ד חדש מנדין אותו עד שיוציאנה בגט⁵, ואין מועיל להפריש אותם זה מזו, ואפילו אם הדירה הנאת תשמיש עליו על דעת רבים עד שעה שיגיע זמנו לכנוס, בכל זאת צריך להוציא בגט, ואפילו אם היה כהן שלא יוכל להחזירה אח"כ, צריך לגרשה וצריך לתת לה כתובתה אם תתבענה לו. וי"א שמלמדין אותו לברוח שכל כוונתינו להפרישם, ולכן אם הוא אין ביכולתו לברוח תברח היא ודוקא בקידש. אבל בכנס אין מלמדים אותו לברוח ומוכרח לגרשה, ואם ברח בלא גירושין לאו שפיר עבד.

אם היה ישראל, יכול להחזירה אחר כ"ד חדש של מניקה, ויכתוב לה כתובה אחרת אפילו אם לא פרע לה הראשונה ולא קרעה אינה עולה לה, דהו"ל כשטר שנמחל שיעבודו. ואם נשא וברח והרחיק נדוד עד מקום שאינו יכול

¹ שו"ע ונו"כ יג יא יב

² ואף על גב דאין כאן משום הבחנה שיכירו הולד אם הוא של ראשון או של אחרון, שהרי כבר הוכר שהיא מעוברת מן הראשון.

³ ערוך השלחן שם יא

⁴ ובאשתו לא חששו כיון שהוא זרעו ממסמסא ליה כלומר תאכיל לתינוק בצים וחלב ותחליפי הנקה, אבל בולד דאחרים לא ינית לה הבעל למסמס ליה וימות ברעבויהיה לה בושח לתבוע ליורשיו. מ"ז שם ה

⁵ ואם נתנה משכון צ"ע אי מהני בדיעבד אם כנס. ב"ש שם כה

הנהגה למעשה ולמשיחה בדרך היומית

מסכת סוטה

לחזור תוך כ"ד חדשים אין צריך להוציא, ולכשיבא אח"כ וישב עם אשתו אין בכך כלום.

במה דברים אמורים בעברה ונשאה, אבל אם קידש מעוברת או מניקה ולא נשאה, אין כופין אותו להוציא וסגי ליה בהפרשה בעלמא, כיון דבלאו הכי אסורה ליה, דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה, ולא יכנוס עד אחר זמן היניקה או עד שימות הולד. ויש אומרים שאין חילוק בין קדשה לנשאה וכן עיקר.

יש הרוצים להתיר בזמן הזה לאחר י"ח חודש, כיון שאין אפילו מיעוט המניקות עד כ"ד חודש⁶. והבל יפצה פיהם שגם חז"ל ידעו שרוב בנים אין יונקים שתי שנים שלמות אלא שחששו למיעוטא דמיעוטא בסכנת נפשות ועוד דעיקר הטעם שירדו חכמים לדעת הנשים שמפני תאוותן להנשא לא יחושו לתקנת הולד כמו שהחוש מעיד, ואם אתה אומר שבמשך קטן מותרת להנשא תעשה כל טעדיקי להראות שולדה א"צ לינק רק איזה חדשים, והיא בעצמה מפני תאוותה תדמה כן, וכלל גדול אומר לך שרבותינו חז"ל לבד גודל קדושתם וחכמתם בתורת ד', עוד היו יותר גדולים בחכמות טבעיות ובידיעות העולם יותר מכל המתחכמים להשיב על דבריהם הטהורים, והמפקפק על דבריהם מעיד על עצמו שאינו מאמין בתורה שבעל פה, אם כי יבוש מלהגיד זה בפה מלא⁷. אולם אם פסקה להניק ונותנת לו תחליפי חלב יש מקום להקל על פי הוראת חכמים⁸. וכן לדינא, כבר הורה זקן (המהרש"ם ח"א סי' צ"ט וח"ג סי' קע"ו) להתיר מניקת אחרי י"ח חודש, אם הנשואין של האם לטובת היתומים⁹.

⁶ חכמת שלמה וז"ל ובע"כ דאחר כ"ד חודש אין דרך רוב התינוקות לינק והמה מתפרנסין במבען בדברים אחרים ואין צריכין יגיעה וטרחא ולבקש להם תחבולת בזה לא חיישי' שמא ימות רק בתוך כ"ד חודש דדרך כל תינוק לינק ואם גומלין אותו הוי מיעוטא וצריך לחפש להו מזונות קלים בזה צריך ליגיעה יתירה וטרחא בזה חיישי' דלמא אתי לאתרשולי וימות וא"כ תינת בזמן הש"ס שהי' דרך רוב תינוקות לינק כ"ד חודש אבל לדין דנשתנו הטבעים וכל תינוק אינו יונק יותר מי"ח חודש ויש שגומלין למ"ו חדשים ואדברא להיות יונק יותר מח"י הוי מיעוטא דל"ש וא"כ לדין חזר להיות הולד אחר ח"י חדשים דינו כמו לדין הש"ס אחר כ"ד חודש אף דקיי"ל דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו וגם לא בכלל דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו דאין זה בכלל אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו דלא רצה לעקור רק החומר שיש בו יותר משאר תעניות וכו' א"כ משמע היכי דעיקרו במקצת ולא בכלול לא נחשב עקירה ולא בעינן מנין אחר להתירו.

⁷ לשון הערוך השולחן אבן העזר סימן יג סעיף ל

⁸ עיין כתב עת אור תורה תח, תשס"ב, פא – פו לישא מינקת חבירו מאת הרב שלום משאש זצ"ל. ועיין שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן קצו וז"ל "בלא"ה פשיטא לי דבזמנינו דרגיל מאד דיהד עם חלב האם נותנים גם בקבוק חלב לילדים והם נהנים בהרגש שלהם כמו מחלב האם וא"כ ודאי נקרא מינקת בשותפות, ואם ניסתה האם זה כמה פעמים שלא ליתן חלבה והסתפק רק מחלב א"כ עדיף עוד משותפות, ובזה יש מעלה דלא שייך גדר דילמא הדרא המינקת האחרת, ואף אם נדייק משאר ראשונים דלא כרא"ש ושור ורמ"א הנ"ל דלא יהני שותפת וחשוב מכירה י"ל דזה דוקא שאם אחרת מניקה הרי מנתקים אותו מאמו, ועוד דאיכא גזירה שמא אחרת תחדל מלהניק, אבל כל שגם אם נותנים בקבוק האמא נותנת לו, והם המרגישים רגשי הילדות המניקות כשמקבלים מיד האם ומספיק להם זה היטב וא"כ גם כשתתעבר הרי מזוננו בטוח, ועוד הרי מקבל הילד בנ"ד בדרך זה גם מאחרים, וא"כ פשוט דלדינא יש לו דין אינה מכירה כלפי קולת הרשב"א". ועיין שם חלק י סימן רלב "ונוכל לצרף עוד מה שחשבתי ומצאתי אח"כ בתשובת הגאון עטרת חכמים אה"ע סוס"י א', דהיינו שהבעל ישליש דמי מזונות והנקה של ב' השנים (פחות החדשים של לפני הנשואין) בבנק ע"ש הילד, שיהי' כסף זה מיועד אך ורק לדרך הנולד ולא תנע בו יד, ובזה יש לנו תחליף למה שמבואר בש"ס וש"ע שם סי"א. ואז הרני מצרף עצמי לכ"ת להתיר בשעת הדחק ומצוה נמורה לכה"פ ג' חדשים אחרי הלידה כמבואר בפוסקים וכנ"ל".

⁹ שו"ת יד אפרים סימן ו, ועיין שו"ת ציץ אליעזר חלק יט סימן לח

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת סוֹטָה

המתנה זו היא כשהיא מעוברת מחבירו, בין שהיא אלמנה בין שהיא גרושה¹⁰ בין שהיא מזונה מאחר, אולם אם הוא והיא מודים שזנתה עמו וממנו נתעברה, אין חוששין שמא זנתה עם אחר ומותר לישאנה מיד¹¹. ויש שמקילים בזונה פנויה שילדה שתנשא בתוך כ"ד חדש, ויש להקל¹² במופקרת לזנות¹³ כדי שיהא בעלה משמרה¹⁴.

י"א שכשם שבהבחנה משביעין להמשודך שלא יכנס לבית המשודכת, עד אחר ימי ההבחנה שלא יבואו לידי תקלה, כן במעוברת או מינקת חבירו צריך שישבע המשודך שלא ליכנס לביתה כל כ"ד חדש ויש¹⁵ חלוקים בזה, ובזמן הזה לא נהגו להשביע אלא רק לומר לו שאסור ללכת לבית המשודכת¹⁶.

אשה שנתעברה בהפרייה מלאכותית אסור לה להנשא לאחר תוך ימי העיבור והיניקה משום איסור מעוברת ומינקת חבירו¹⁷.

אפילו אם גמלה הילד או נתנתו למינקת אסורה לינשא עד כ"ד חדש. גמלה אסורה שמא תמהר לגמלו כדי שתנשא ויסתכן הולד, ונתנו למינקת חיישין שמא תחזור בה המינקת. ואפילו נשבעה המינקת או נדרה על דעת רבים וערכה חוזה, אסורה, שלא תחזור בה, וגזרינן משום מקרה שלא נדרה, ואפילו אם נשבעה לאדם גדול כמו אלו שהולכים בחצר המלך, ולא אמרינן כיון שאדם גדול הוא תתיירא המינקת לחזור בה,

¹⁰ ולא אמרינן בגרושה כיון דלא משתעבדת להניק לבעלה נתיירנה לינשא, וכן במזונה לא אמרינן כיון דלא משתעבדת לבעלה נתיירנה להנשא לבעל שישמור אותה שלא תזנה עוד, דבכולהו גזרו משום סכנת הולד.

¹¹ ואם הוא והיא מודים שזנתה עמו וממנו נתעברה תו אין חוששין שמא זנתה עם אחר ואין כאן חשש דלמעבר חלבה עיין בתשובת עבודת הגרשוני סי' א' ובתשובת מהר"ם אלשקאר סי' י"ב ובתשובת פנים מאירות סי' ע' ובתשובת כנסת יחזקאל שאלה ע"ג באר היטב שם יז

¹² דעת הרמ"א שם.

¹³ ועיין שו"ת רע"א גשטמגר פז שהתיר במופקרת ולא התחילה להניק ושיושלש סך מסויים אשר כפי הראות יספיק לשכר ההנקה ולשכר מסמום ביצה ולב לאיזה שנים והמינקת תשבע שלא תחזור מלהניק ובאם תעבר חלבה שתמסמם אותו בביצים וחלב עד שיהיה הוולד כ"ד חדשים

¹⁴ ואף על גב דלפי המעמים שנתבאר אדרבא גריעא זונה מגרושה ואלמנה דהא אין כאן לא אב ולא יורשים על מי להטיל הולד מ"מ י"ל דהיא אינה בכלל הגזירה דלא גזרו רק על מינקת חבירו שהאב ידוע ובזונה אין כאן אב ידוע ואף כשאומרת מפלוני נתעברה אינה נאמנת אם זה אינו מודה ועוד דבשלמא באשה כשירה אלמנה וגרושה כשנאסור אותה להנשא יהיה תועלת להולד כמ"ש אבל זונה פרוצה הלא לא תמנע מלזנות וכל החששות יחזרו למקומן. ערוה"ש שם יז ועיין שו"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן נח

¹⁵ ואין ללמוד מהבחנה דחמירא הרבה מפני שיש בזה יחוס משפחה ואסמכוה אקרא ולא במינקת חבירו וא"צ שבעה וליכנס אצלה עם שומר גם בהבחנה יש להתיר [נוב"י] אמנם אם נשבע סתם שלא יכנס לביתה אסור ליכנס אפילו עם שומר.

¹⁶ ערוך השלחן שם.

¹⁷ עיין בס' בר"י אות י' בענין אשה שנתעברה באמבטי אי שריא להנשא כשהיא מעוברת ומניקה. והביאו בפ"ת יד ומילתא דמספקא ליה להברכ"י מצינו דפשיטא ליה לבעל ישועות יעקב, דבאה"ע סי' י"ג בפ"י הארוך סק"ח וכך סובר נמי בפשיטות בשו"ת דברי מלכיא"ל ח"ד סי' ק"ז דאיכא בזה משום מעוברת חבירו. ונראה לענ"ד שגם הברכ"י לא מספקא ליה כי אם בנתעברה ע"י אמבטי שהוא מילתא דלא שכיחא כלל שיכנס זרע לתוך רחמה ברחיצתה באמבטי, אבל בעיבור ע"י הפרייה – מלאכותית שהעיבור לא בא במקרה שנכנס הזרע מאליו לתוך גופה, אלא מתעברת היא ע"י פעולת רופא המכניס לתוך רחמה הש"י באמצעות מכשיר המיוחד לכך, והוא מילתא דשכיחא שתתעבר מכך, ובדרך שהפעולה נעשית אין שום עיכוב לזה במה שהש"י לא נכנס באופן ישר ע"י שכיבת איש אתה, בכל כנון האי יש לומר שגם הברכ"י יודה בפשיטות שיש בזה הגזירה של מעוברת ומינקת חבירו ואסורה להנשא עד כלות ימי העיבור וההנקה. שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן נא – קונ' רפואה במשפחה שער ד אות ג ד, ועיין שו"ת מנחת שלמה תניינא (ב – ג) סימן קכד

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

שיבוא להתיר גם לאחרים. ואפילו בשתי מניקות וגם אם נתנו משכון על כך שלא יפרו חוזה ההנקה אין להתיר¹⁸.

מת בנה מותרת לינשא, ואין חוששין אם נתירנה כשמת הולד, תהרגהו כדי שתנשא, דלא נחשדו ישראלית על כך.

אם גמלתו בחיי בעלה או שאינו חולבת לעולם, כגון שיש לה צימוק שדים¹⁹, או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו מינקת אפילו יום אחד בחיי בעלה, אינה צריכה להמתין כ"ד חדש²⁰.

אבל אם לא פסק חלבה בחיי בעלה²¹ אלא היא בעצמה פירשו מלהניקה בחיי בעלה, ונתנתו למינקת, אם נתנתו למינקת, או שנתנה לו לאכול תחליפי מזון תינוקות מבקבוק²² שלשה חדשים קודם מיתת בעלה והיא לא הניקתו כלל תוך השלשה חדשים²³, מותרת לינשא ואינה צריכה להמתין כ"ד חדש, דקים להו לחכמים ז"ל דכשפסקה להניק שלש חדשים שוב צמקו דדיה ולא ישוב לה החלב אפילו אם תרצה לחזור ולהניקו ואינה נקראת מינקת חבירו, ולא היתה בכלל גזירת מינקת חבירו, אבל תוך שלש חדשים אפשר שיחזור לה החלב ותוכל לחזור ולהניקו והוא עדיין מינקת חבירו והרי היא בכלל הגזירה ואסורה לינשא תוך כ"ד חדשים.

ואם מבחינה רפואית²⁴ אין חלבה טוב לתינוק על פי דעת הרופאים, מותרת לינשא תוך כ"ד חודש.

הלכתא למשיחא

¹⁸ באר היטב שם יט

¹⁹ יראה לי דאפילו במקום שמניקה מותרת להנשא כמו בצימוק דדים או בחלבה ארסי מ"מ כשהיא מעוברת אסורה להנשא עד שתלד דהא בש"ס איתא על מעוברת טעם אחר דשמא ידחוק וימעך הולד ואף על גב דדחי לה ומסיק דטעם מעוברת משום דסתם מעוברת למניקה קיימי וכיון דחד טעמא הוא היה לנו להתיר מ"מ הרמב"ם ז"ל בפ"א מגירושין כתב טעם זה במעוברת דס"ל דלא אידחי לגמרי ועוד דרבנן גזרו על מעוברת חבירו ומינקת חבירו וכשיש לה צימוק דדים לא נקראת מינקת חבירו אבל מעוברת חבירו נקראת והרי היא בכלל הגזירה. ערוה"ש שם טו

²⁰ דכל אלו לא מיקרי מינקת חבירו ולא שייך כאן גזירה שיש להם קול, ולא גזרינן היכא דגמלתו כו' משום דילמא אתו למיחלף היכא דלא גמלתו או אין לה צימוק שדים או לא פסקה חלבה בחיי בעלה, דהואיל שיש להם קול מינכרו וידעי ולא אתו למיחלף

²¹ ז"ל הלבוש אבל בבאר היטב כתב מב"ש וח"מ בנפסק מחמת איזה סבה מהני אם נתנה בנה למניקה אפילו יום א'. משמע אפילו שלא בחיי בעלה אך הח"מ משמע גם דוקא בחיי בעלה וצ"ע.

²² שו"ת ויען דוד ח"ב קפג

²³ וזה שהצרכנו ג' חדשים בחיי הבעל היינו כשלא נפסק חלבה אלא ששכרו מינקת מצד הרוחה אמנם זהו דוקא כשהיא אינה מניקה כלל אבל אם לפרקים גם היא נותנת דד לפיו אסורה עד כ"ד חדש. ביאור הגר"א שם

²⁴ בבאר היטב שם כא הביא באשה שגזרו הרופאים עליה שחלבה ארסי והוחזק' בכך לפי שמתו שלשה ילדים הראשונים שהניקה וכן הוכיח הנסיון שאחר שנתנה בניה למניקת חיו ובהיותה מעוברת נתאלמנה וילדה ונתנה הולד למניקה בדרכה מחמת גזירת הרופאים פסק בתשובת חכם צבי שאלה ס"ד ס"ה דמותרת לינשא תוך כד"ח ע"ש וכ"פ בתשובת שבות יעקב ח"א סי' צ"ו. אולם נראה שדוקא בסכנה לתינוק אך אם אינו סכנה לתינוק רק אינו טוב כל כך עבורו אין להתיר עיי"ש אולם עיין שו"ת יביע אומר חלק ז – אבן העזר סימן יג שצירף להיתר אם חוו"ד רפואית קבעה שאין טוב עבורה להניק מאיזה טעם.

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

ב. והרובא שנשא עקרה וזקינה ואין לו אשה ובנים מעיקרא לא שותה ולא נוטלת כתובה

מי שאין לו²⁵ אשה הראויה לילד, ולא בנים, ונשא עקרה או זקנה או אילונית אינה שותה²⁶ ולא נוטלת כתובה.
אם נשאה בחורה והזקינה אצלו²⁷, ה"ז שותה.

ג. המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו ומשכנסה נסתרה או שותה או לא נוטלת כתובה

כבר התבאר לעיל דף כה. שאם קינא לארוסתו²⁸ או לזקוקתו, ונסתרה אחר שנשאה ויבעול אותה בעלה, הרי זו שותה כשאר כל הנשים.

ד. מעוברת ומינקת עצמו או שותה או לא נוטלת כתובה

כבר התבאר לעיל דף כד. שאשתו מעוברת²⁹ ומניקה מקנא לה ומשקה אותה כמות שהיא, שאין ממתנין³⁰ לה עד שתלד³¹ או תגמור להניק. וי"א³² שממתנין לה עד שתלד או תגמור להניק, ואז משקין אותה.

²⁵ רמב"ם הלכות סוטה פרק ב הלכה י

²⁶ טעמייהו דחכמים הוא לפי שאינה ראויה לו. משנה למלך שם

²⁷ והיכי דמי כגון שהפילה או שלא בא עליה משנשאה עד שהזקינה דאל"כ היינו עקרה אלא די"ל דעקרה היא שנשאת לג' אנשים ולא ילדה דאז הוחזקה להיות עקרה אבל בנישואין ראשונים אין חזקה עקרה דכמה נשים משתחות שנים רבות עם בעליהן ולבסוף יולדות. מעשה רקח שם.

²⁸ רמב"ם שם הלכה ה

²⁹ רמב"ם שם הלכה ז

³⁰ ואין חוששים שמא ייהרג הולד. כס"מ וביאור כן ומל"מ

³¹ התוס' הקשו לרש"י דאמאי אית לן למיקטליה נמתין עד שתלד דהא דתנן בפ"ק דערכין האשה היוצאת ליהרג אין ממתנין לה עד שתלד התם נזירת הכתוב הוא ומתו גם שניהם לרבות הולד והתם משמע טעמא דרבי קרא הא לא רבי קרא לא קטלינן משום דממונא דבעל הוא ע"כ. ומלבד מה שהקשו התוס' ע"ק לי דמדברי רבינו פ"ב מהלכות סנהדרין דין ד' מוכח דטעמא דאין ממתנין הוא משום עינוי הדין שכתב משנמור דינו וכו' לפיכך עוברה וכו'. והנראה דס"ל לרבינו דעינוי הדין לא שייך אלא לאחר גמר דין ולפי דבריו שם נראה דקודם שנגמר הדין ממתנין לה וכן הוא דעת התוס' בספ"ק דערכין. וא"כ הכא גבי השקאת סוטה למה משקין אותה. ונראה דדוקא התם אמרינן דאין ממתנין מזירת הכתוב שגזר שלא יענו את דינו משום דאם היא חטאה בעלה מה חטא שמפסיד הולדות ומש"ה איצטריך קרא ללמד שלא נחוש להפסד הבעל. אבל הכא שהבעל הוא רוצה להשקותה ובידו הוא שלא להשקותה מהיכא תיתי שנחוש להפסדו. משנה למלך שם.

³² דעת התוס' כאן ד"ה מעוברת.

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת סוטה

ה. הרובא שנשא עקרה וזקינה ויש לו אשה ובנים או שותה או לא נוטלת כתובה

קינא לאשתו זקנה או עקרה או אילונית, והיו לו בנים³³ או אשה אחרת ראויה לילד, הרי זה משקה אותה, שלא נאמר בתורה (במדבר ה פסוק כח) ונקתה ונזרעה זרע אלא בראויה לילד, שאם היתה יולדת בצער תלד בריוח היה דרכה לילד נקבות תלד זכרים. ולא הקפידה תורה שתהא האשה הזאת שמשקה ראויה לילד.

ו. אשת ממזר לממזר ואשת נתין לנתין ואשת גר ועבד משוחרר ... או שותה או לא נוטלת כתובה

הגיורת³⁴, והמשוחררת, ואשת הגר, ואשת עבד משוחרר, וממזרת אשת ממזר³⁵, או ממזרת שנשאת לגר, וגיורת שנשאת לממזר³⁶, מכיון שהרי הן מותרות לבעליהן, הרי הן ככל הנשים ושותות.

ז. ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים

³³ רמב"ם שם הלכה י

³⁴ רמב"ם שם הלכה ו

³⁵ בסף משנה שם

³⁶ מעשה רוקח

ה'נה למעשה ולמשיחא בדר' היומי

מסכת סוטה

שוטה³⁷ ששתת והיתה טהורה, הרי זו מתחזקת³⁸ ופניה מזהירות, ואם היה בה חולי יסור³⁹, ותתעבר ותלד זכר⁴⁰, ואם היה דרכה לילד בקושי תלד במהרה, היה דרכה לילד נקבות תלד זכרים⁴¹.

ח. ומותרת לבעלה ... במתנוונה דרך אנרים

³⁷ רמב"ם שם פרק ג הלכה כב

³⁸ הרב החבי"ב בלקוטיו על רבינו בס"ס שכנה"ג א"ח כתב דמ"ש רבינו שהיתה מתחזקת ופניה מזהירות לא נזכר בנמרא לא בדברי ר"ע ולא בדברי ר"י ורבינו הוציאו ממאי דאמרינן שאם היא טמאה פניה מוריקות כו' ומרובה מדה טובה ממדת פורענות שאם היא טהורה ודאי מתחזקת ופניה מזהירות ובתרגום יונתן במדבר פרק ה פסוק כח ואין לא אסתאבת אנתתא בתשמיש דערים ודכיתא היא ותיפוק זכאי וזויה מנהר ותישכח רחמין קדם בעלה ותתעבר בבר דכר.

³⁹ הרב החבי"ב בלקוטיו על רבינו בס"ס שכנה"ג א"ח כתב דמ"ש רבינו ואם היה בא חולי יסור ותתעבר אם כיוון לו' שאם היתה עקרה נפקדת אדרבא ארכביה אתרי רכשי דזו היא סברת ר"ע ומ"ש אם היה דרכה לילד בקושי תלד בריוח היא סברת ר"י, ורבינו מזכה שמרא לבי תרי ואם מ"ש רבינו ואם היה בה חולי יסור ותתעבר הכונה לומר שאם סר ממנה הלידה מחמת חולי תתרפא ותלד הא לא רמיזא בדברי ר"י שלא אמר אלא שאם היתה יולדת בצער תלד בריוח וע"ק שלפ"ז פסק רבינו כר"י נגד ר"ע ואנן קי"ל הלכה כר"ע מחבירו ולכן נראה דמ"ש ואם היה בה חולי יסור ותתעבר היא סברת ר"ע, דאמר אם היתה עקרה יולדת וחולי מחמת עקרות קאמר ופסק כר"ע מחבירו, אלא שהוא ז"ל ראה דבפרק ארוסה קאמר ר"ע שאם היתה עקרה נפקדת ור"י קאמר שאם היתה יולדת בצער תלד בריוח ובפ' אין עומדין מוחלפת השיטה שר"י אומ' אם היתה עקרה נפקדת ור"ע אומר אם היתה יולדת בצער כו' ולא פסיקא ליה מלתא איזו היא סברת ר"ע בכיורו ולכן כתב שתי סברות עכ"ל.

אמנם דבר זה לא ניתן ליאמר כלל דרבינו לעיל בפ"ב ה"י כתב וז"ל היו לו אשה ובנים ה"ז משקה אותה אעפ"י שהיא עקרה או זקנה שלא נאמר בתורה ונזרעה זרע אלא בראויה לילד שאם היתה יולדת בצער תלד בריוח היה דרכה לילד נקבות תלד זכרי עכ"ל, הרי שכתב בהדיא דקרא דנזרעה זרע לא נאמר אלא בראויה לילד שאם יולדת בצער תלד בריוח, אבל אם היתה עקרה' שלא היתה ראויה לילד לא קאמר הכתו' שתלד וא"כ מבואר דרבינו פסק דוקא כמ"ד שאם היתה יולדת בצער תלד בריוח כו' ולא כמ"ד שאם היתה עקרה נפקדת וזה הפך דברי מרן החבי"ב כי ע"כ נר' ברור דמ"ש רבינו ואם היה בה חולי יסור ותתעבר ותלד לאו חולי העקרות קאמר אלא שאם היתה חולנית ומחמת חוליה לא היתה מתעברת היתה מתרפאת ויולדת. ולמד זה דמידה טובה מרובה ממדת פורענות. שרשי הים שם.

⁴⁰ ונלענ"ד לומר על פי מש"כ בפנים יפות על התורה שם ליישב מה שהקשו התוס' לשיטת ר' ישמעאל א"כ יסתתרו כל היולדות בצער, לפי פשוטו י"ל דיראה להסתיר שמא לא ירצה בעלה להשקותה, כשאחז"ל בכתובות דף ע"ד ע"ב דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ומגרש אותה כ"ש בביזוי גדול כזה, ומספיקא לא תסתתר עצמה, אבל בעקרה שהדין הוא שאם שהה עשר שנים ולא ילדה מצוה לגרשה, א"כ כשתראה שבעלה רוצה לגרשה בעבור שהיא עקרה תסתתר עצמה מספיקא שמא לא יגרש אותה וישקה אותה כדי שתהא נפקדת, משא"כ ביולדת בצער. וא"כ אם יש לה חולי ידוע שמחמתו אינה מתעברת אינו מגרשה ולהכי לא תסתתר שמא לא ירצה להשקותה ואף לר' ישמעאל משקה לה שהרי ראויה לילד בהסיר ממנה החולי משא"כ עקרה ממש.

⁴¹ ומ"מ יש לדקדק בדברי רבינו דלאיזה תכלית כתב זה ומאי נ"מ לענין דינא ונר' דנ"מ לענין שאם באו עדים אחר ששתתה ואמרו שנמארה באותה סתירה דמחזקינן להו בסהדי שקרי כיון שלא נתנוונה מיד אחר השתיה ואדרבא פניה מבהיקו' וכ"ש אם נתעברה וילד' זכר דאע"ג דכל שיש לה עדי' במ"ה אין המים בודקין אותה מ"מ היא לא היתה יולדת ולא היו פניה מזהירות וזו שנתחזקה אחר השתיה וילדה זכר היא ראייה גדול' שלא נשמאת ומ"מ דין מחודש הוא ואין הדעת סומך בו דכיון שאין המים בודקין אותה אפשר שילדה זכר במקרה וטבע העולם וכן אם נעשו פניה מזהירות אפשר שבאה לה מתענוג שעננה עצמה ואין זו ראייה כלל והדרא קו' לדוכתא לאיזה תכלית כתב רבינו דין זה ודוקין שרשי הים שם

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

שוטה⁴² ששתת מי המרים ולא מתה מיד⁴³, הרי היא מותרת לבעלה ואפילו היה בהן. ואף על פי שהתחילו החלאים לבוא עליה וחלו שאר איבריה, הואיל ולא צבתה בטנה ולא התחיל ירכה לנפול, הרי זו מותרת⁴⁴. אבל משהתחיל בטנה לצבות וירכה לנפול, הרי זו אסורה ודאית.

ט. אשת סרים שותה... והאי לאו בר הכי הוא קא משמע לן

כבר התבאר לעיל דף כד. שאשת⁴⁵ הסרים בין סרים חמה בין סרים אדם⁴⁶ המותרת לבעלה, הרי היא ככל הנשים ושותה.

וכן אם נעשה פצוע דכא או כרות שפכה, לאחר שנשאה, הרי זו שותה⁴⁷. אך אם היה פצוע דכא או כרות שפכה קודם שנשאה אינה שוטה שהרי אסורה עליו בלאו ואינה ראויה לו.

דף כו:

הלכה למעשה

⁴² רמב"ם שם פרק ג הלכה כא

⁴³ וראיתי להתוס' בפ"ק דסוטה (דף ו') ד"ה וטהורה שכתבו וז"ל מהכא משמע דבעלה מותר בה לאלתר ולא אמרינן ימתין עד ג' שנים שמא זכות תלה לה דאם היה אסור בה היכי מצינו למיקרי בה ונקתה ונזרעה זרע וכך הראני רבי בירושלמי ונקח האיש מעון אינו חושש שמא תלה לה זכות ואתיא כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת ע"כ. משנה למלך שם פרק ב הלכה יב

⁴⁴ כן בדין דאם נלך להחמיר א"כ נמצא דליכא תועלת במי סוטה אלא לעשותה ודאית אבל להתירה לבעלה אין לנו לפי שנתלה דמה שלא בדקוה הוא משום זכות למ"ד אינו ניכר או שמא הבעל בא ביאה אסורה או משום שיש עדים במדה"י וא"כ מהו זה שהבטיחה הכתוב ונקתה ונזרעה זרע הרי אסורה לבעלה מספק. א"ו דאין אנו תולין להחמיר כיון דליכא ריעותא לפנינו. משנה למלך שם.

⁴⁵ רמב"ם שם פרק ב הלכה ו

⁴⁶ צ"ל דסרים אדם מיירי בששתה כוס של עיקרין שמותרות לו, וקרי ליה סרים אדם לפי שע"י אדם בא לו אבל אם שלטה יד אדם ממש הרי הוא פצוע דכא או כרות שפכה שאסורה לו בלאו. כסף משנה שם. ול"נ דרבינו מיירי בסרים אדם ממש שהוא פצוע דכא אלא דמיירי שנשאה גיורת או משוחררת או נתינה או אחת מן הספיקות שכל אלו מותרות לפצוע דכא וכמ"ש רפי"ו מהלכות איסורי ביאה. וזהו שכתב המותרות לבעליהן שהחיתר בא מצידן וזה נ"ל שהוא פשוט דברי רבינו. משנה למלך שם

⁴⁷ במשנה דף כד. אשת סרים שותה ופי' רש"י שנסתרס לאחר שנשאה דקדמה שכבת בעל לבועל ע"כ וכאן פי' רש"י קמ"ל דלמקדמם שכבת בעל לבועל הוא דאתא וסרים בר שכיבה ואף על גב דלאו בר זריעה הוא ובסרים חמה קאמר דמותר לקיימה ולא בסרים אדם דאסור לקיימה משום לא יבא פצוע דכא ע"כ. ולכאורה רש"י ז"ל סותר דברי עצמו דממ"ש בפ"י המשנה משמע דכיון שהיה לו שעת הכושר דקדמה שכיבתו ממש לבועל אף דהשתא לאו בר הכי הוא לית לן בה ואילו בגמרא פי' דאף שנסתרס קודם שנשאה שפיר קרינן ביה מבלעדי אישך כיון דבר שכיבה הוא וז"ל דמה שפי' במשנה אינו אלא לפי הס"ד דשכיבה דקאמר רחמנא היינו כבר הולדה ולכך פי' שנסתרס אחר שנשאה ובגמ' מכת קושיית פשיטא הוצרך לפרש דהחידוש הוא דאפילו בסרים מעיקרו דהיינו אף קודם שנשאה קאמר דלא קפדינן שיהא בר הולדה דלא גרע מוקן.

הַלָּכָה לַמַּעֲשֶׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֶף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

י. חוץ מן הקטן ... שחוף ... עובד כוכבים מקנין על ידו

הקיננו, שאוסרה⁴⁸ עליו כשאמר לה בפני שנים אל תסתרי עם איש פלוני אפילו הוא אביה או אחיה או גוי, או שחוף כלומר שאינו מתקשה ואינו מוליד⁴⁹, והוא שיהיה גדול מבן ט' שנים ויום אחד⁵⁰, אבל אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני והוא קטן או עם בהמה אינו קיננו, שאיש כתיב בפרשה למעוטי קטן ומי שאינו איש דהיינו בהמה.

יא. ופוסל בתרומה ... לעובד כוכבים ועבד שבאו על הכהנת ועל הלווייה ועל בת ישראל שפסלוה

כבר התבאר במסכת יבמות דף מה. וסא. שהזונה אסורה⁵¹ באיסור לאו מן התורה לכהן שנאמר (ויקרא כא פסוק ז) אִשָּׁה זֹנָה וְחִלְלָה לֹא יִקְחוּ, אי זו היא זונה⁵², כל שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה⁵³ לאדם שהיא אסורה לינשא לו איסור השוה לכל⁵⁴.

⁴⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קעה ב

⁴⁹ רמ"א שם ורש"י כאן פי' ששחוף היינו שבשרו נשחף וכלה ויבש ואין בו כח להזריע ודברי רמ"א הכא בדברי הרמב"ם ודלא כתוס' כשתבו בשם ר"ח שמתקשה ובוועל כדרכו רק שאין מזריע, ועיין ים של שלמה מסכת יבמות פרק ו סימן יא דעתו כתוס' ודעתו שאם אין מתקשה כלל אין מקנין על ידו ואינו פוסל מתרומה.

⁵⁰ לרמב"ם יותר מבן ט' שנים ויום אחד שותה על ידו ולתוס' ד"ה אבל אינה שותה אך נאסרת בקינא לה ממנו.

⁵¹ שו"ע אבהע"ז סי' ו סעי' ח

⁵² ועיין ביראים סימן לח [דפוס ישן – רח] זונה לכהן הזוהר הכתוב בפ' אמור אל הכהנים שלא ישא כהן זונה דכתיב אשה זונה וחללה לא יקחו. ומה היא זונה כדתניא בת"כ ומייתי לה ביבמות פ' הבא על יבמתו [ס"א ב'] זונה כשמה, פי' שזינתה תחת בעלה דברי ר' אליעזר בן יעקב. ר"ע אומר זונה זו מופקרת. ר' מתתיה בן חרש אומר אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה וזונה זו איילונית ופי' רב הונא טעמא דכתיב הזנו ולא יפרוצו כל ביאה שאין בה פרצה אינה אלא זנות. וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות. ר"א אומר פנוי שבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה וכו'. והלכה בדברי כולן להחמיר חוץ מר' אליעזר מדאמר רב עמרם בר' אליעזר שמעינן הא ככולהו תנאי הלכה וחוששין בדברי כולן

⁵³ עיין בספר האלף לך שלמה סי' לה שנסתפק ברחץ איש הפסול לה באמבטי ואח"כ רחצה שם אשה ונתעברה אם נפסלה לכהונה דכיון שאינה ביאה עיין חגיגה יד אינו פוסל גם בפסולי כהונה ועיי"ש

⁵⁴ עיין תוי"ט יבמות פ"ו מ"ה וז"ל "כתב הר"ב כגון חייבי לאוין או חייבי עשה. פירוש חייבי עשה ג' הן מצרי ואדומי ראשון ושני דאתיין מכלל עשה. דדור שלישי יבא. וכן בעולה לכ"ג אתיא מכלל עשה דבבתוליה יקח ולא הבא מכלל עשה אבל הרמב"ם בפ"ה מה' א"ב ביאר שאין חייבי לאוין ועשה עושין זונה אלא השוים בכל" וכן בחינוך שם "לאפוקי אלמנה שנבעלה לכהן גדול או גרושה לכהן הדיוט, שאין איסור זה שוה בכל אדם ואינה נעשית זונה בכך"

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

לפיכך הנבעלת לאחד מאיסורי לאוין⁵⁵ השוין בכל ואינה מיוחדת בכהנים או מאיסורי עשה⁵⁶, ואין צריך לומר למי שהיא אסורה לו משום ערוה, או לעובד כוכבים ועבד, הואיל והיא אסורה לינשא לו הרי זו זונה. וכן יבמה שבא עליה זר, עשאה זונה אבל הנבעלת לישראל משומד מותרת לכהונה⁵⁷. וי"א שאין זונה אלא הנבעלת לעכו"ם או עבד או חייבי כריתות אבל⁵⁸ הבא על חייבי עשה או על חייבי לאוין, אפילו חייבי לאוין דשאר, אינו לוקה משום זונה, חוץ מהבא על היבמה שלוקה אמנם איסור יש בכלם.

ובת פהן פי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל (ויקרא כב פסוק יב), נכלל⁵⁹ בלאו זה, שאם תבעל לאסור לה, בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשגגה בין כדרכה בין שלא כדרכה ותעשה זונה או חללה, הרי היא אסורה לאכול בתרומות לעולם כדין כל חלל שהחלל כזר לכל דבר.

וכל הבא⁶⁰ ביאה אסורה ואפילו היה שחוף⁶¹, בלא קישוי, אלא שהיה האבר שלו מדולדל כמו אבר המתים כגון החולים, או מי שנולד כך כגון סריס חמה⁶², אף על פי שהכניס את האבר בידו אינו חייב לא כרת ולא מלקות ואין צריך לומר מיתה, שאין זו ביאה, אבל נאסרת על בעלה⁶³, ופוסל הוא מן התרומה אם היא בת כהן או אשת כהן, שנחשבת האשה זונה על ידי כך⁶⁴, וב"ד מכין את שניהם מכת מרדות.

יב. דאין זנות בבהמה

⁵⁵ "מכאן אמרו עכו"ם או נתין או ממזר או גר עמוני ומואבי או פצוע דכא וכורות שפכה" (רמב"ם שם ה"ג) וכן עיין בשו"ת הרשב"א ח"א אלף רא שאפי' נבעלה לפצוע דכא וכורות שפכה נעשית זונה ונפסלה לתרומה

⁵⁶ "מצרי ואדומי ראשון ושני" (שם ברמב"ם)

⁵⁷ שו"ת חתם סופר סי' צג ועיין אבני מילואים סי' ז ס"ק יג שנסתפק בזה ועיין פרח מטה אהרן ח"ב סי' סג שפשיטא ליה נמי שמותרת ועיין מהר"ם שיק בתשובה סי' יד שאסורה משום גזירת התנות דנשג"ז

⁵⁸ דעת התוס' והראב"ד והרא"ש והטור מובא בב"י שם ועיין בחלקת מחוקק ס"ק י שתמה למאי נ"מ כתב דעה זו בשו"ע כיון שממה נפשך אסורה וכל המחלוקת לענין מלקות ועיין בפני משה ס"ק יד דס"ל שלפי הבנת הב"י בדעה זו אין אפילו איסור

⁵⁹ רמב"ם הלכות תרומות פרק ו הלכה ז

⁶⁰ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק א הלכה יא

⁶¹ רמב"ם הלכות תרומות פרק ח הלכה יא

⁶² דעת התוס' דלא נאסרה במשמש באבר מת רק בשחוף שמתקשה ואינו ראוי להוליד אך דעת רבינו אינו כן ונראה דאסור מדאורייתא לא כדעת הים של שלמה דאינו אלא מדרבנן דהא רבינו פוסק בפ"א מהל' סוטה דשחוף מקנין לאשתו ושותה מי המרים דמוחקין את השם על כרחך דמדאורייתא אסורה. ישועות מלכו שם.

וכבר התבאר שדעת הרמ"א כדעת הרמב"ם

⁶³ ב"ש אבהע"ז כ ה

⁶⁴ מגיד משנה שם

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

כבר התבאר במסכת יבמות דף נט: שזונה האסורה לכהן, היא כל הנבעלת לאדם האסור לה, אולם זה נבעלת לאדם אך הנרבעת לבהמה⁶⁵, אע"פ שהיא בסקילה, לא נעשית זונה ולא נפסלה לכהונה, שהרי לא נבעלה לאדם. וכן הנבעלת לרוח או לשד לא נפסלה לכהונה שהרי לא נבעלה לאדם⁶⁶. וי"א⁶⁷ שהנבעלת לרוח או לשד נפסלה לכהונה.

יג. לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב וגו' ותניא אתנן כלב ומחיר זונה מותרין

אתנן זונה ומחיר כלב אסורין⁶⁸ לגבי המזבח והמקריב אחד מהן או שניהן כאחד לוקה אחת שנאמר (דברים כג פסוק יט) לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך לכל נדר ומפני מה לוקה אחת על שניהן מפני שנאמרו בלאו אחד⁶⁹. וי"א⁷⁰ שהם שני לאוין והמקריב שניהם כאחד, לוקה שנים.

ולא רק הקטרה אסורה, אלא אף על שחיטתו לקרבן הוא חייב, אבל אינו חייב על ההבאה ברגליו לעזרה, ש – לא תביא אין פירושו הבאה ממש אלא זביחה והקרבה, ואף המקדיש⁷¹ אתנן או מחיר כלב למזבח וכן הזורק דמו, עובר⁷².

⁶⁵ שו"ע ונו"כ אבהע"ז ו ח

⁶⁶ ב"ש שם יז ובאר היטב ס"ק יג בשם שו"ת מהר"ם מלובלין סי' קטז, ועיין באו"ז ח"א הלכות בעל קרי סי' קכד שלא תנאף הוא באדם או בהמה אבל לא ברוחות ואינו אלא כמקרה לילה שאין זנות שייכת בהם ועיין בשו"ת חיים שאל ח"א סי' נג שפסק נמי כדברי המהר"ם מלובלין

⁶⁷ שו"ת משבצות זהב ס"ק יג סי' ס' מה ועיי"ש שהניח דברי המהר"ם מלובלין בצ"ע ומ"מ העלה שלא נאסרה לבעלה ישראל בכך אבל בשו"ת רח"כ רפפורט סי' ח הביא ראיה שנאסרת אף לבעלה ישראל דהא בסנהדרין נח ע"א אמרי' והיו לבשר אחד מי שנעשים בשר אחד יצאו בהמה וחיה שאינם יולדים מן האדם ולפ"ז י"ל דוקא בהמה וחיה משא"כ שד שיולדת מן האדם כדאיתא בר"פ המוכר את הספינה (ב"ב עג ע"א) הורמין בת לילית ועיי"ש ברש"י שתאסר משום זונה ותאסר על בעלה

⁶⁸ והקטרה צריך כזית (מנחת חינוך מצוה תקעא אות ב)

⁶⁹ רמב"ם איסורי המזבח פ"ג ה"ז

⁷⁰ הרמב"ן והנמשכים אחריו מונין לשני לאוין, ולוקין שנים אם הקריבו שניהם כאחד. והדברים ארוכים ועתיקים, עיין בספר המצוות לרבינו בשורש התשיעי וברמב"ן שם

⁷¹ בספרי (כאן) מביא, לא תביא וגו', נאמר כאן תועבה, ונאמר להלן (דברים י"ז, א') תועבה גבי לא תזבח שור וגו' אשר יהיה בו כל מום וגו', מה תועבה האמורה להלן זובת אף כאן זובת, מבואר להדיא דעל זביחה ג"כ חייב כמו בבעל מום ובמנחת חינוך שם אות ב כתב שאין המקדיש חייב ולא ציין לדברי התוספתא

⁷² יראים רצג תוספתא מכות פ"ד

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת סוּטָה

אי זהו אתנן⁷³ האומר לזונה – הבעלי לי ואתן לך דבר זה בשכריך. ובעלה, ונתן לה. אחת זונה⁷⁴ נכרית⁷⁵ או שפחה או ישראלית שהיא ערוה עליו⁷⁶, או מחייבי לאוין או חייבי עשין⁷⁷ אבל הפנויה אפילו נדה⁷⁸ ואפילו היה כהן, אתננה מותר, וכן אשתו נדה אתננה מותר, אע"פ שהיא ערוה.

אי זה הוא מחיר כלב⁷⁹, זה האומר לחבירו – הא לך מלה זה תחת כלב זה, וכן אם החליף כלב בכמה בהמות או עופות וכיוצא בהן, כולן אסורות למזבח.

אתנן כלב, ומחיר זונה מותרין⁸⁰, אתנן זונה ומחיר כלב מותרין לברק הבית, שהרי הן משתנין, אבל גופן של אתנן לא יעשה ריקועין לבית, שנאמר (שם) לְכָל נֶדֶר לַהֲבִיא אֶת הַרְיָקוּעִים.

המקדיש⁸¹ אתנן או מחיר כלב למזבח, ירעה עד שיפול בו מום ויפדה.

הנותן אתנן לזונה שילין כלבו אצלה, אין האתנן אסור, שאין זנות לבהמה⁸².

אסור מדרבנן לעשות מאתנן זונה או מחיר כלב דבר של מצוה, כגון בהכ"נ או כלי בית הכנסת, או ס"ת, וכגון שנתן לה קלף, וה"ה מפות לס"ת אסור⁸³. וה"ה שום דבר מצוה

⁷³ רמב"ם שם פ"ד ה"ח מנחת חינוך מצוה תקעא אות י ערוך השולחן העתיד שם סי' נו סעי' יג

⁷⁴ ואע"ג דגויה אין איסורה אלא משום שבית חשמונאי גזרו עליה ועיין ברמב"ם איסורי ביאה פ"ב ה"ב כתב בערוך השולחן העתיד איסורי מזבח סי' נו סעי' ב דבאמת היא זונה ואסורה לכהן מן התורה רק כיון דזונה מותרת לישראל אתו אינהו וגזרו על ישראל שיתחייב משום זונה

⁷⁵ "ואינו מבואר בגוי שנתן אתנן לגויה דהם לאו בני קידושין, או עבד לשפחה או גוי לשפחה או עבד לגויה אם הוי אתנן זונה, והנראה מהגמרא ומהרמב"ם (כאן) דצד אחד ישראל בעינן אז הוי אתנן, ולא בגוים או בעבדים אם אין ישראל באמצע, ומ"מ צ"ע בדבר" (מנחת חינוך שם אות יג)

⁷⁶ ואע"ג שלא היתה יכולה לחייבו על פי בית דין לשלם לה האתנן, אלא שלצאת ידי שמים בלבד הוא שחייב לשלם לה, כגון שבא על אמו, שהוא מתחייב בנפשו ופטור בדיני אדם מן הממון שנתחייב דקים ליה בדברא מיניה, אעפ"כ הרי זה אתנן, ואין אומרים שכיון שפטור בדיני אדם הרי זו מתנה, מאחר שלצאת ידי שמים חייב ליתן לה השכר שהתנה, שאתנן סתם אמרה תורה, אפילו בא על אמו עיין בב"ק ע"ב וברש"י ותוס' שם ד"ה אילו ועי"ש בשיטה מקובצת בשם המאירי שכתב בשם חכמי הצרפתים שבאתנן חייב לשלם אף בדיני אדם שלא אמרו אין אדם מת ומשלם אלא בדבר הבא דרך נזקין אבל בדבר שקבלו עליו דרך תנאי משא ומתן כגון אתנן וכגון חוסם פרה שקבל עליו שלא לחסום ואף אם לא קבל עליו מכל מקום הרי הוא כמי שקיבל הואיל ומן התורה היא וכן משמע ברמ"ה בשיטה שם אבל המאירי כתב שהעיקר בדברי רש"י ותוס'

⁷⁷ כיון שנעשית בביאה זו זונה לכהונה

⁷⁸ וע"ע בערוך השולחן העתיד שם סעי' ה דכיון שיכולה להנשא לו לאחר זמן אינה זונה ואע"ג דגם זונה שנבעלה לחייבי כריתות יכול ישארל לישא לאחר זמן עכ"פ ככון שכבר נקראת זונה א"כ הוי אתננה אתנן זונה

⁷⁹ רמב"ם פסולי המזבח פ"ד ה"ז

⁸⁰ רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ד הלכה יח

⁸¹ רמב"ם שם ה"י

⁸² תוס' תמורה ל"ע"ב ד"ה מנא

⁸³ ועיין בבב"ל שם שכתב "ומ"מ מספקא לי דנהי כשהקדישה אין אנו מקבלין ממנה מ"מ אפשר שעכ"פ אסור להשתמש בה בחול כיון שאיסור זה אינו אלא מדרבנן לא אלים לאפקועי נדרה מכל וכל וצריך גניזה וצריך עיון"

הלכה למעשה ולמשיחא בדרך היומי

מסכת סוטה

אסור לעשות מהאתנן ומחיר, כגון נר ושמן לביהכ"נ, וזה"ה ציצית וטלית מצוה ג"כ אין לעשות מזה, ודוקא מהאתנן עצמה, אבל אם נתנו לה מעות באתנן, מותר לקנות בהן דבר מצוה וכן"ל ואם נשתנו האתנן והמחיר, כגון זיתים ועשאו שמן ענבים ועשאו יין מותר⁸⁴.

ולענין זה לא מקרי זונה⁸⁵, אלא אם יש בביאתה איסור ערוה או לאו, או איסור עשה⁸⁶, אבל אלו הפנויות המופקרות שמקדישות דבר, מותר לקבל מהן. ואין להקל בזה אלא בקדשה מופקרת לישראל לבד, אבל אותן הזונות היושבות בבתי הקדשות שמפקירות עצמן לכל אין להקל⁸⁷.

הלכתא למשיחא

יד. פרט לשקינא לה דרך אברים

אשה⁸⁸ שבא עליה זה שקינא לה עמו דרך איברין אין המים בודקין אותה שני' (במדבר ה פסוק יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֶתֶּה שְׁכֶבֶת זָרַע פֶּרֶט לְבֹא עֲלֶיהָ⁸⁹ דרך איברין.

וכן אם קינא לה⁹⁰ ואמר לה אל תסתרי ואיני חושדך אלא דרך איברים, או שידוע לכל שהיה חושדה עמו בכך וכשואמר לה אל תסתרי עמו ידוע לכל דלדעת כן הזהירה, אים המים בודקים אותה ואינה נאסרת.

הלכה למעשה

⁸⁴ רמ"א א"ח קנ"ג סי' כ"א

⁸⁵ ביאור הלכה שם ד"ה אבל אלו

⁸⁶ דעת האחרונים דבנידון ביהכ"נ נקמינן במחלוקת הרמב"ם ורש"י ותוספות הנ"ל אי בעינן שיהיה איסור בביאה לקולא כיון שאינן אלא מדרבנן (באה"ל שם ד"ה אלא איסור)

⁸⁷ לפי דעת התוספות הנ"ל דס"ל דכל שנעשית פ"א זונה ע"י ביאת איסור שוב אפילו נבעלה אח"כ להמותר לה אתננה אסור וא"כ בבתי הקדשות שמפקירות עצמן לכל בודאי נעשית כבר זונה מביאת עו"ג ועבד (וכמבואר באבן עזר סימן ו') וא"כ אפילו ידוע לנו דהאתנן הזה קבלה מישראל נמי שם אתנן עליה ואפילו לדעת הרמב"ם דבעי שיהא האתנן גופא מביאת איסור ג"כ יש להחמיר עכ"פ בעיר שרובה עו"ג דתלינן דהאתנן בא מהן כ"ז שלא ידעינן בבירור שקבלתו מישראל (שם)

⁸⁸ רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הלכה כד

⁸⁹ ועיין משנה למלך ויד המלך שהקשו שאפילו בא עליה ממש כיון שלא קינא לה אלא דרך איברים אין המים בודקין אותה. ואפשר דדעת רמב"ם שאפילו קינא לה דרך אברים ונסתרה עמו הרי היא אסורה שהרי רגלים לדבר וכל סתירה הרי היא כדרך אברים, ולא אתי למעוטי אלא אם בא עליה שדרך אברים שאע"ג שקינא ונסתרה אבל כיון שלא נבעלה אין המים בודקין אותה ולפי"ז אתי שפיר אמאי לא הביא המחבר דין זה כיון שאינו נ"מ לאיסור אלא רק להשוותה ועיין חכמת שלמה אבה"ע קעה ב

⁹⁰ משנה למלך שם מרש"י ותוס'

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

טו. העראה זו הכנסת עטרה אבל נשיקה ולא כלום היא

כבר התבאר במסכת יבמות נה: שהמכנים ראש⁹¹ העטרה בלבד הוא הנקרא מערה מלשון את מקורה הערה, והמכנים כל האבר הוא הנקרא גומר⁹², ובכל הביאות האסורות אחד המערה ואחד הגומר בכלל, ואף על פי שלא הוציא זרע. ובכלל ביאות האסורות אף חייבי לאוין השוים בכל ישראל, מלבד שפחה חרופה, העראה כגמר ביאה, שנאמר בשפחה חרופה (ויקרא יט פסוק כ) וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשְׁתּוֹ שְׁכַבְתָּ זָרָה וְהוּא שְׁפָחָה נְחִירָפָה לְאִישׁ שְׁכַבְתָּ זָרָה, מכאן שבשאר חייבי לאוין בהעראה. וגם חייבי לאוין של כהונה למדנו העראה בגזרה שוה מחייבי כריתות, שנאמר בהם (שם כ פסוק יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אָחִיתוֹ, ונאמר בכהנים (שם כא פסוק ז לא יִקַּח, מה קיחה של כריתות בהעראה, אף אלו בהעראה. ואף חייבי עשה בהעראה, שנאמר בהם (דברים כג פסוק ט) דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֹא, ונאמר בחייבי לאוין (שם פסוק ג) לֹא יָבֹא מִמּוֹר לֹא יבוא ממזר, ולמדנו בגזרה שוה זו שאף חייבי עשה בהעראה.

בכל הביאות האסורות אחד המערה ואחד הגומר בכלל, ואף על פי שלא הוציא זרע, כמו שנתבאר. ומערה היינו שמכנים ראש הגיד כולו, כיון שהעטרה שהיא ראש הגיד שיש בו בשר תפוח – מעובה, המתרום ומוגבה מעל הגיד עצמו⁹³ אינה אלא בשר, ולא גוף הגיד. ולהכי אינו ביאה להתחייב עליו מיתה⁹⁴.

י"א⁹⁵ שרק בראש העטרה שפונה לצד הגוף דהיינו החלק העליון שבזה יש חילוק אם הכניס העטרה או לא. אבל חלק העטרה הפונה למטה לצד הקרקע ששם מתקצרת העטרה והלכת עד סמוך לראש הגיד ששם יש שביל בין שני הקצוות שמגיעים זה אל

⁹¹ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק א הלכה י טור שם כ

⁹² דהיינו שהכנים כל היקף האבר, דהיינו שהכנים מעט יותר מהעטרה ששם הכנים כל היקף האבר לבשר האשה הוא הנקרא גומר, שאין כוונתו של רבינו כל האבר על אורך האבר דא"כ בשפחה חרופה שאינו חייב אלא על גמר ביאה ה"נ נימא שאינו חייב אלא א"כ נכבש על השפחה ונדרחק עליה ביותר עד שהכנים כל האבר עד תומו ואם נשאר משהו מן האבר אף סמוך מאד לגוף שלא הכנים אותו משהו לא יהא חייב וגם אם השפחה קטנה באברים באופן שהפרוזדור הפנימי שלה קצר והאיש הוא גדול וארך האבר עד שאי אפשר שיכנים כל האבר כלו לא יהיה חייב עליה אעפ"י ששימש עמה בדרך כל הארץ אין כל אלו אלא דברי תימה ואיך נתלה דברים כאלו ברבינו הגדול. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא – אבן העזר סימן כג

⁹³ עיין תפארת ישראל – יכין מסכת שבת פרק יט משנה ו ו"עטרה לרש"י ור"ן הוא השפה הגבוהה סביב שם, ולרמב"ם וטור כל המשך הכפתר אף במקום שאינו בולט מהגיד הוא בכלל עטרה" ויעיין ערוך השולחן אבן העזר סימן ה סעיף ח "בראש הגיד יש בשר ובחבורו לגיד הוא גבוה ומקיף סביב הגיד ונקרא עטרה ואותו היקף אינו בעיגול ישר אלא בעליונו של גיד מארכת העטרה כלפי הגוף ומתקצרת והולכת בתחתיתו עד קרוב לראשו של גיד ואותו הבשר אינו דינו כשאר הגיד"

⁹⁴ ב"ש כ ג

⁹⁵ דעת הט"ז אבהע"ז ה ג ד

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

זה זה הווה כגוף הגיד עצמו, ומיד כשנכנס הווה ביאה וחייב ולכן אם הכניס גם צד התחתון חייב מיד. וי"א⁹⁶ שגם בתחתית הגיד נקרא עטרה, ואינו חייב אם הכניסה עד שיכניס הגיד עצמו כלומר כל העטרה.

ואינו חייב אלא אם הכניס מעבר לשפתיים שבאותו מקום, והכניס העטרה בפתח אבר האשה, אבל אם הכניס רק באותם השפתיים אינו נחשב לביאה שחייב עליה כרת⁹⁷, אך מ"מ חשוב כבא דרך האברים וכמו שיבואר להלן דף נו.

על אף שאין מתחייב בביאות האסורות מיתת בית דין וכרת, אלא אם הערה, כלומר שהכניס העטרה מכל מקום הבא על אחת מן העריות⁹⁸ בשאר אברים⁹⁹ מבחוץ¹⁰⁰, או שחבק ונשק דרך תאוה¹⁰¹ ונהנה בקירוב בשר¹⁰², הרי זה לוקה מן התורה שנאמר "לבלתי עשות מחקות התועבות" וגו' ונאמר "לא תקרבו לגלות ערוה" כלומר לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה, וחשוד על העריות¹⁰³.

⁹⁶ ב"ש כ ג ועיין בנודע ביהודה תנינא אבה"ע" ס' כג ובחת"ס ח"ב ס' צה

⁹⁷ בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ת האה"ע ס' כ"ג, אנב דינו אודות אשת כהן שנאנסה, מסביר ומבאר בכזאת: "ונראה דזה פשוט דצריך שיערה במקור. והנה ידוע שבפגעו בין רגלי האשה אינו פוגע תיכף בפתח המקור, רק קודם פתח המקור יש שתי שפיות וביניהם יש קמט וסדק עמוק וארוך מלפניה ומאחריה, ואלה השפיות המה קצה הירכים כי שם מתחברים שתי הירכים, ועומק הסדק הזה הוא פרוזדור החיצון וכו', ובאמצע אורך הסדק הזה שם הוא פתח המקור, וכל זמן שלא הגיע האבר לנקב ההוא שבאמצע הסדק אפילו דחק ונכנס כל עובי הסדק ההוא ולא הגיע עד הנקב לא פגע ולא נגע בפתח המקור, ותדע שכן הוא שהרי הסדק הזה הולך גם לפניו וגם לאחור שלא כנגד המקור כלל, וכי היכי דלצד פנים או לצד האחור מה שהוא שלא כנגד הרחם כלל לא שייך בו ביאה, וזה דבר שהחוש מעיד עליו, ג"כ כל עומק הסדק באמצעיתו ממש ששם הוא מכוון נגד פתח הרחם, כל עובי בשר הירכים שהוא עומק הסדק אינו לא בכלל ביאה ולא בכלל העראה עד שהגיע האבר לפתח שבאמצע שהוא הנקב שמשם יוצאים מי רגלים ושם הוא סגור בבתולה ופתוח בבעולה, ושם מתחיל תחילת ביאה והעראה, והפלוגתא שבין ה"ט והב"ש שם במקום ההוא שייך וכו', אבל קודם הנקב לכו"ע אינו בכלל העראה וכו' ולדעתי כוונתי בזה דבר אמיתי בתורת משה. ועיין שו"ת ציץ אליעזר חלק מז סימן ע וז"ל דברי נז"ב אלה שימשו נר – לרגלי כמה וכמה פעמים כאשר באו אלי זוגות צעירים מיד לאחר התונתם לברר את ההלכה עבורם וטענו שלא הצליח הבעל להכניס כל האבר ואחרי הקירה ודרישה נתברר לי מפייהם שלא הגיע האבר בכלל לפתח שבאמצע שהוא הנקב שמשם יוצאים מי רגלים ושם הוא סגור בבתולה, ולפי תומם חשבו שמכיוון שנכנס מיהת האבר לעומק הסדק שבאמצעיתו ששם הוא מכוון נגד פתח הרחם ועד הנקב מבחוץ, הרי זה נחשב כבר עכ"פ כהכנסת עטרה עם מקצת הגיד, ולאמיתו אין זה עדנה נחשב לא בכלל ביאה ולא בכלל העראה, ומותרים עדיין זל"ז אליבא דכו"ע. והרבה בני תורה היו אסירי – תודה לי עבור כן. ואני מנצל הזדמנות זו להעלות זאת ע"ג הכתב לתועלת הענין.

⁹⁸ רמב"ם איסורי ביאה פרק בא ה"א ושו"ע ונו"כ אבה"ע כ א

⁹⁹ רש"י יבמות נה ע"ב ד"ה דרך אברים שפי שדש באברים מבחוץ

¹⁰⁰ ואשה בכה"ג החמדת שלמה ס' י אות כט הוכיח דזה הווה מעשה חידודין (שהאיש מחדד ומקשה אברו בבשרה מבחוץ) שאין האשה נהנית מהם ואינה לוקה ובמחנה חיים ח"ב ס' יח גם כתב כן רק הוסיף שזה דוקא שגוף שלה מונח ולא עברא מעשה בחבוק ונשוק ובתנועת אברים דרך שכיבה אמנם בברית אברהם ס' נד ס"ל דמעשה חידודין לא אמעיש אלא ממיתה אבל מלקות חייבת בו

¹⁰¹ מזה דייק הש"ך יו"ד ס' קנו ס"ק י שאם אינו דרך חיבה או תאוה אין בו איסור קירבה ולכן מותר לממש הדופק לאשתו נדה ודלא כהב"י סוס"י קצה ויבואר עוד לקמן

¹⁰² דבלא קירוב בשר כגון הפסק בגדים אין בו לאו ומלקות ודלא כהמ"מ שם (לב שמח על ספר המצות במצוה זו וכ"כ במילת אסתר כאן)

¹⁰³ דהיינו שפסול לעדות מן התורה ולרמב"ן הנ"ל הערה א בהשנות פסול מדרבנן בית שמואל אבה"ע"ז מ"ב ס"ק ב